

ЉИЉАНА МАЛЕТИН ВОЈВОДИЋ

МАРСЕЛ ПРУСТ ЈЕ БИО МРТАВ ВЕЋ ВИШЕ ОД ЈЕДНОГ ВЕКА

*Сањам како постојам славан.
Сањам како шетајем
улицама
Лондона и Париза.
Сањам како седим
у бајџама кафеа.
Пијем одлично вино
и таксијем се враћам
у најбољи хотел где
сањам да срећем
прелепе даме
у холу.*

Чарлс Буковски, *Шекспир никада ово није радио*

Могло би се устврдити да је Веронезеова *Свадба у Кани*, насликана за трпезарију бенедиктинског манастира Св. Ђорђе, најневољенија слика на свету. Да је то уље на платну, које су након више од два века од њеног настанка Наполеонове трупе исцепале са манастирског зида, једна од слика коју, упркос величини и чињеници да је изложена у Лувру, људи једноставно не примећују. Јер, *Свадба у Кани* виси насупрот глорификованој и гротескно травестираној *Боконди*, коју сам, по трећи пут у свом животу, видела онога дана када су је украли из Лувра.

Истина Перуђа је слику исекао из рама, сакрио под мантил и изнео из музеја читаво столеће раније. На стогодишњицу злочина, у Лувру се ништа необично није дешавало. Младе Азијаткиње у скупоценим венчаницама позирале су испред стаклене

пирамиде за коју је, упркос негодовању аутора нацрта и грађевинара, Ден Браун тврдио да је начињена од 666 стаклених плоча. Змијолики редови посетилаца пружали су се по дворишту музеја, а када би се након неколико сати чекања коначно нашли под сводовима Лувра, настајала би трка – журњава за *Бокондом* и гробом Марије Магдалене. Већина би само оком окрзнула египатске саркофаге, Хамурабијев *Законик*, Микеланђеловог *Умирућеḡ роба*, *Нику са Самоџраке*, прескочила Рембранта, Рубенса, Вермера и Ботичелија, Диреров *Ауџојорџреј* или Енгрово *Турско куйаџило*, хрлећи ка *Мона Лизи*. Испред које би их дочекало још мање ваздуха и још више ногу и лица. А *Боконда* би, у оном свом блиндираном оклопу, остајала нема и далека.

У Паризу никога нисам познавала, ако занемаримо оне који почивају на Пер Лашезу – оне које су градски оци претворили у еклектичку туристичку понуду – ужитак сачињен од реда историје, гастрономије и смрти!

Марсел Пруст је био мртав већ више од једног века. Као и Балзак и Флобер. Мртав као Делаacroа и Жерико, Молијер, Лафонтен, Росини и Бизе, Модилани, Сара Бернар, Пол Елијар, Исидора Данкан или Висконти.

Да ли то значи да је све што у Паризу вреди закопано у музејима и на гробљима? Да у овом граду никако не можемо препознати ону *слику шџо смо је џомно ѓрадили у себи, чџџајући Бодлера, Прусџа, Малармеа, Верлена*?

Да ли је заводљивост Париза, или оно што је од ње остало, заправо нешто што са Француском и нема превише везе? Јер, *Ника са Самоџраке* је грчка, *Обелиск* на Тргу Конкорд из Луксора, *Боконда* је Италијанка, као и Леонардо и Ренцо Пјано, творац Бобура. Ван Гог је Холанђанин, Муха Чех, Пикасо Каталонац, сликари с Монмартра претежно имигранти. Најобожаванији „станари” Пер Лашеза су један Ирац и један Американац. На оба Ли Сене се не слушају француске шансоне него се игра танго. У Шекспировој књижари се читају и продају књиге на енглеском језику, а једна од најпопуларнијих париских књижара је она издавачке куће *Таџен*. У улици Риволи шпански *Десигуал*, *Зара*, *Манџо* и *Камџер* надмећу се са шведским *Х&М*-ом. Дефанс са Ла Гранд Аршом подсећа на новоизграђене квартове Лондона и Берлина, Карусел Лувра запосели су енглески *Вирџин*, амерички *Сџарбак кофи* и *Еџл меџасџор*. У њему је и реплика обрнуте пирамиде коју није прославио Француз већ Американац – аутор мегапопуларног бестселера. Гонкуровом наградом, коју су некада добили Пруст, Симон де Бовоар и Маргарет Дира, награђени су и Либијац Амин Малуф, Мароканац Фуад Ларуи или аутор

Француског завештања који је заправо Рус. Уз то чак и један од најтиражнијих француских писаца, Мишел Уелбек, алудирајући на стање у савременој уметности, *Карџу* и *Теријорију* не започиње коментаром на некаквог Француза већ на Британца Демијана Хирста и Американца Џефа Кунса, будући да се са њиховом уметничком славом тренутно не може поредити ниједан живи Француз.

Ко су заправо они које срећемо на улицама овога града? Староседеоци, имигранти, туристи? Они који су у том граду рођени, као и њихови преци или они који су тешком муком француско држављанство добили? Они који у породичним библиотекама чувају ретке књиге а у подрумима стара вина, који имају кућу у провинцији и стан у Паризу – или они који спавају на гробљима и чија мокраћа цури плочницима овога града?

Париз свакако није онакав каквим га је Вуди Ален приказао у *Поноћи у Паризу*. То више није град у којем је Маларме неговао *култи айсолујине лејојте*, у који је надахнути Рембо, на Верленов позив, стигао из Шарлвила, град у којем су се Французи с побожношћу клањали својим писцима, у којем је над Золиним одром 300.000 радника у глас клицало: *Жерминал!*

Париз је данас инстант-туризам, суши барови, тржни центри и глобализација. Кич Монмартра, Ван Гогова *Ћаваћа соба* на магнетима за фрижидер и *Дама и једнорог* на подметачима за чаше. Бицикличке туре по Пер Лашезу и у славу Да Винчијевог кода. Беда бескућника који у картонским кутијама спавају над отворима за вентилацију и смрад њихове мокраће разливен по плочницима.

Француски комплекс супериорности и ксенофобија. Париз је развалина која и даље постоји између неког новог *Пансиона Вокер* и *предграђа Сен Жермен*.

Мада, нико не може порећи да град смештен између мита и стереотипа; Јованке Орлеанке, Жорж Санд и туристичких тура *Како њосити Парижанка за један сај*; између староседелца, туриста и досељеника; између бурлеске, кепма и трагедије; бистроа, суши-барова и *Мекдоналдса*; *брија*, *камамбера* и „Прустових” *мадлена* у супермаркету, има свој шарм.

Париз је и даље Музеј импресиониста, Тријумфална капија и Парк Тиљери, црно-бели филмови, Роденов музеј, бранч у Мареу и мирис фалафела који се недељом по подне у Јеврејском кварту меша са жамором пролазника. Париз су редови за музеје и редови за место у библиотеци у Бобуру. Париз је и данас у стању да подели људе на две врсте: *на оне који воле Француску* и *оне који је не воле*, будући да ни *по чему није сличан човек који воли Француску*,

ономе који је не воли, као ни да – ништа више, и никаква сила не може изменили факаји да смо Париз видели и у њему живели.

Уосталом, Париз је стање духа. Он има безброј лица, управо онолико колико је и оних који, трагајући за романтичним митом и урбаном егзотиком, град доживљавају кроз објектив својих телефона, таблета, камера и фото-апарата; који журе, трче, трагају, који се Паризу осмехују, изговарају *бонжур* и *пардон*, који у њему навлаче туђу кожу да би по повратку кући остали сурови и груби, какви су иначе и били.

Зато овај град можемо посматрати као *људску комедију*, можемо га сакрализовати, доживети кроз призму боваризма и хиперболе. А можемо се и изгубити у клишеима и стереотипима који су за њега везани. Зато ће за неке од нас *У њојрази за изгубљеним временом* бити највећи француски роман, *јединствен пример кетиа у ејским размерама и колосална слика француског друштва с њочейка прошлог века*, док ће други Пруста доживљавати као *исфрусцирираног скоројевића, који је уипроцио године прикуљајући сећања на свеи коме никада није приидао* и неће им бити јасно због чега је било неопходно *уипроциити 30 страница да би се описало како се неко преврће у кревету не успевајући да заси.*

Трећи, нажалост, за Пруста никада неће сазнати...

(Одломак из рукописа *Мадлене у сипермаркету*)